

ОЦІНКА ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

Тивончук Я.А., аспірант

Науковий керівник - д-р екон. наук, професор **Дубініна М.В.**,

Миколаївський національний аграрний університет

e-mail: tyvonchuk@mnaeu.edu.ua

Анотація. Було проведено аналіз сучасного стану виробництва насіння соняшнику в Україні загалом. Досліджено основні показники виробництва насіння соняшнику. На основі цього аналізу оцінено потенціал нашої держави у забезпеченні сировиною для переробних підприємств олійно-жирового підкомплексу і в експорті сировини на світові ринки. Виділено та ретельно проаналізовано основні проблеми виробництва насіння соняшнику, такі як значне розширення посівних площ та низький рівень урожайності. Запропоновано шляхи підвищення ефективності виробництва насіння соняшнику.

Ключові слова: насіння соняшнику, врожайність, валовий збір.

Сільське господарство є однією з найперспективніших галузей економіки України та інших країн світу. Особливо важливе місце в агропромисловому виробництві належить олійно-жировому підкомплексу країни. Це обумовлено великим потенціалом цієї галузі. Розвиток виробництва олійно-жирової продукції в Україні пов'язаний з традиційною олійною культурою - соняшником. Постійне зростання попиту на насіння соняшнику та продукти його переробки сприяє розвитку цієї галузі. Україна повністю задовольняє власні потреби у продукції переробки насіння соняшнику та є найбільшим експортером соняшnikової олії на світовому ринку.

Виробництво та продаж продукції олійних культур є одним із ключових джерел доходів для українського бюджету. Україна займає третє місце у світовому виробництві соняшнику, що становить близько 16% світового обсягу. Соняшник залишається основною олійною культурою, яка, порівняно з іншими культурами, дає найбільший вихід олії з одиниці площі. Насіння різних сортів і гібридів містить близько 48–50% жиру та 16–19% білка, а вихід олії при переробці становить майже 47% [1].

На основі статистичних даних Продовольчої і сільськогосподарської організації об'єднаних націй (FAOSTAT) можна зробити такі висновки, що загальна площа посіву соняшнику в період з 1992 по 2021 роки продовжувала зростати, досягнувши 6665,1 тис. га у 2021 році свого піку. А вже починаючи з 2022 року після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну відбулося зниження посівних площ із-за ведення бойових дій, забруднення значних територій вибухонебезпечними предметами і окупації значних територій. Таким чином, можна зазначити, що процес розширення площ під посів соняшнику став особливо інтенсивним після переходу української

економіки на ринкові засади та проголошення незалежності в 90-ті роки. Це призвело до постійного збільшення площі під соняшником і, внаслідок цього, порушення науково-практичних рекомендацій щодо оптимальної структури посівів сільськогосподарських культур на аграрних підприємствах.

Згідно з рекомендаціями фахівців, у посівах технічних культур, таких як соняшник, його площа не повинна перевищувати 15—20%. Проте фактичні площі посівів соняшника, особливо в південній частині України, значно перевищують ці нормативи, досягаючи понад 35%, що призводить до виснаження ґрунту, у тому числі й його глибоких шарів, і зниження врожайності наступних 2—3 культур, включаючи сам соняшник [3].

Згідно даних FAOSTAT і Державної служби статистики України динаміка врожайності соняшника за період з 1992 по 2023 роки свідчить про циклічні коливання без чіткої загальної тенденції. Протягом цього періоду врожайність соняшника в усіх категоріях господарств зростала і знижувалася. Найвищі показники врожайності були зафіксовані у 2019 та 2021 роках це відповідно 25,6 ц/га і 24,6 ц/га.

Збільшення площ під соняшником та коливання врожайності впливають на загальний обсяг виробництва насіння цієї культури. За період незалежності валовий збір насіння соняшнику в країні збільшився з 2127,00 до 16392,41 тис. т в мирний час, а в період 2022-2023 роках знизився до відповідно 11328,7 тис. т. і 12759,7 тис. т. через зменшення посівних площ, які були втрачені через військові дії на території України [4].

У сільському господарстві рідко коли можна спостерігати такі швидкі темпи зростання виробництва, як у випадку соняшнику. Це пояснюється зростанням попиту як на внутрішньому, так і на міжнародних ринках, а також перевагами вирощування цієї культури з точки зору економіки. Значна прибутковість вирощування соняшнику привертає все більше уваги сільськогосподарських підприємств, особливо в військовий час, оскільки його насіння довгий час вважалося одним з найбільш ліквідних сільськогосподарських продуктів.

З метою досягнення стабільно високих валових зборів насіння соняшнику та забезпечення сировиною для олійно-жирового підкомплексу як для внутрішнього, так і для зростаючого експортного попиту, потрібно переглянути структуру виробництва олійних культур. Це можливо шляхом суворого дотримання науково-обґрунтованої системи сівозмін та поступового збільшення урожайності соняшнику. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати якісний насінневий матеріал і впроваджувати ресурсозберігаючі та інноваційні технології вирощування. Також важливо застосовувати економічні стимули для працівників, які досягають високих показників урожайності й якості насіння.

Список використаних джерел:

1. Maslak, O. (2013), "Fluctuations of the market of sunflower", *Agribusiness today*, vol. 15-16, available at: <http://www.agrobusiness.com.ua/ekonomichnyigektar/1767kolyvanniarynkusoniashnyku.html> (Accessed 18 May 2015)

2. Cherenkov, A.V Shevchenko, M.S Lebit, E.M. Tsykov, V.S and Desiatnik, L.M. (2013), *Struktura posivnykh plosch, poperednyky, sivozminy (naukovo praktychni rekomendatsii)* [The structure acreage, predecessors, crop rotation (scientific and practical recommendations)], DU Institute of Agriculture NAAS steppe zone of Ukraine, Kyiv, Ukraine

3. FAOSTAT. Food and Agriculture Organization of the United Nations <https://www.fao.org/faostat/>

4. State Statistics Service of Ukraine. <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Annotation: An analysis of the current state of sunflower seed production in Ukraine was conducted. The main indicators of sunflower seed production were studied. Based on this analysis, the potential of our country in providing raw materials for oil and fat processing enterprises and in exporting raw materials to world markets was assessed. The main problems of sunflower seed production, such as significant expansion of sowing areas and low yield levels, were identified and thoroughly analyzed. Ways to increase the efficiency of sunflower seed production were proposed.

Key words: sunflower seeds, crop capacity, total yield.

УДК 332.1:338.43

DOI 10.31521/978-617-7149-78-0-96

РОЛЬ КВАЛІФІКОВАНИХ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ У МІСЦЕВОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ

Шишпанова Н.О., канд. екон. наук, доцент

e-mail: shishpanova@mnaeu.edu.ua

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Стаття розглядає ключову роль кваліфікованих працівників у розвитку місцевої економіки та підприємництва в Україні. Визначено, що в контексті воєнного конфлікту та економічних викликів, Україна стикається з недостатністю трудового потенціалу. Обґрунтовано, що збереження та розвиток трудового потенціалу територіальних громад є ключовим для подальшого економічного зростання України, сприяючи розвитку бізнесу, інвестицій та соціального благополуччя.

Ключові слова: трудові ресурси, територіальні громади, місцевий розвиток, економічний розвиток

У сучасному світі, де глобалізація та технологічний прогрес надають ключовий вплив на економічний ландшафт, кваліфіковані трудові ресурси стають визначальним фактором для місцевого економічного розвитку. Компетентні, досвідчені та креативні працівники не лише створюють підґрунтя для стійкого росту бізнесу, але й сприяють впровадженню інновацій, залученню інвестицій та підвищенню конкурентоспроможності місцевих громад. Підвищення обсягів виробництва та підвищення рентабельності підприємств, що відбувається завдяки кваліфікованому персоналу, створює сприятливі умови для розвитку місцевої економіки та забезпечує стійкий економічний розвиток регіону.

Місцевий економічний розвиток – це процес взаємодії та синергії дій органу місцевого самоврядування, бізнес-спільноти, інституцій громадянського